

- Viden i fællesskab

2014

Frivilligkoordinator i Skanderborg Kommune

Hvordan omsættes Skanderborg Kommunes frivillighedspolitik i praksis? Hvad er upside og downside på involvering af de frivillige? Jette Engelbrecht er frivilligkoordinator for det frivillige sociale arbejde i Skanderborg Kommune, og VISS.dk har talt med hende om erfaringer på området.

Af Liselotte Petersen, formidlingskonsulent VISS.dk

Kulturarbejde og frivillighed er noget man laver med venstre hånd i en skuffe, sådan var holdningen, da Jette Engelbrecht for ca. 20 år siden fik arbejde i Kultur og fritidsafdelingen i Skanderborg Kommune som Kulturkonsulent. Det har ændret sig fuldstændigt siden da, hvor også frivillighed på det sociale område nu har fået kraftig bevågenhed. Velfærdsstaten er under pres, og der kaldes på civilsamfundets engagement: lige her ligger Jettes interesse og arbejdsfelt!

Engagerede frivillige og samfundsøkonomi

Der er meget fornuft i at inddrage de frivillige, når der bliver færre ressourcer og også meget fornuft i at bruge de eksisterende ressourcer på dem, som trænger mest, er Jettes opfattelse. Det drejer sig naturligvis også om økonomi, men der er også meget værdi i, at civilsamfundet i højere grad er involveret, at vi vender tilbage til lokalt at tage os mere af hinanden, uden at det skal koste noget. Det er ikke nødvendigvis en dårlig ting, pointerer Jette, for vi er afhængige af hinanden og det store fællesskab, og det er Jettes fornemmelse, at der på både landsplan og globalt set er en bevægelse i gang, hvor det grundlæggende handler om, at vi hver især må tage ansvar. Når der mangler penge på i den kommunale økonomi, skal politikerne måske ud at finde pengene "på skolerne eller vejene", som Jette siger. Vi mangler penge og hænder og må tænke på en anden måde, hvis vi vil sikre velfærdssamfundet, mener Jette. Politikerne i Skanderborg Kommune ønsker at styrke samarbejdet med frivillige, således at der bliver tale om en forlænget indsats af det, kommunen gør i

dag. Frivilligkoordinatorens opgave er at inspirere og motivere flere til at blive frivillige og dyrke området og de frivillige, så de får lyst til at blive der! Den frivillige indsats skal komme de borgere til gode, som ikke i forvejen får denne indsats af kommunen.

Når de frivillige inddrages, ja, så blander de sig måske også, det skal man som leder og medarbejder være klar over. Det kan være i form af positiv omtale af det arbejde, medarbejderen udfører eller støtte fx ved at pege på behov for tilførsel af ressourcer. Men omvendt, fortæller Jette, kan de frivillige også være kritikere af den indsats, medarbejderen yder eller kritisere den kvalitetsstandard, som kommunen har for et givent område. Som offentligt ansat og offentlig myndighed skal man med andre ord være parat til, at der kastes blikke inden for i egne rækker – måske forfølges en sag i medierne, eller der stilles spørgsmål til lokalpolitikere af aktive borgere, som vil have de ansvarlige til at overveje deres prioriteringer?

Hvor går grænsen for frivilligt arbejde?

Der kan være en gråzone mellem frivilligt arbejde og lønarbejde, medgiver Jette. Men hun er tydelig i mælet i forhold til sin definition: de ydelser, som er visiterede, varetages af lønarbejdere, og disse ydelser skal stadigvæk kunne "stå som selvstændig – og eneste ydelse", selvom de frivillige er væk. Generelt er frivilligt arbejde noget, man laver, når man har ledig tid, og det er også en måde at definere frivilligt arbejde på. De frivillige er karakteriseret ved ikke at have en faglig baggrund,

men være optaget af almindelig mellemmenneskelig kontakt og ”have et stort hjerte”.

Men nogle frivillige fx tidligere medarbejdere har selvfølgelig særlige forudsætninger, som man ikke kan forvente, at fru Jensen på Adelgade har. Derfor skal der altid et blik på, om den frivillige og de mennesker, som den frivillige skal arbejde med passer til hinanden, og derfor er det vigtigt med en kontaktperson, som Jette siger: ”Frivillighed kører ikke af sig selv. Man skal vide, at når man sender bud efter de frivillige, så skal de føle sig velkomne ellers får det hurtigt ende!” fortæller Jette.

Det er meget vigtigt at have åbenhed om brugen af frivillige, og Jette anbefaler, at man inden opstart får afgrænset de frivilliges opgaver i forhold til de ansattes opgaver. Den frivillige skal kunne se sig selv i funktionen, og der skal tages højde for, at medarbejderen kan føle, at nogen kommer og overtager medarbejderopgaver. Det også meget vigtigt at drøfte sagen i det lokale samarbejdsudvalg, således at der er klare linjer. Der skal ske en visitation af opgaverne og være styr på fx aftaler om tavshedspligt. Især blandt ufaglærte medarbejdere kan der være frygt for, at de frivillige overtager deres jobfunktioner, har Jette oplevet, men hendes erfaring er dog generelt, at når de frivillige først er kommet, så bliver alle glade for dem.

Frivilligkoordinatorens kerneopgaver

Jette har hele tiden i baghovedet, hvordan politikernes mål og vision for frivilligarbejdet omsættes i hverdagen. Meget enkelt sagt så er Jettes kerneopgave at ”fjerne sten fra de frivilliges vej”: være klar til at ”lede” både frivillige, borgere og medarbejdere ad de rigtige stier, forbedre forskellige måder at organisere tingene på, være mediator for nye tiltag fx lave en drejebog for et projekt, som derefter kan køre videre af sig selv. Opgaverne er mangeartede, store og små, og Jette er travlt beskæftiget på mail, telefon og ude at tale med frivillige og medarbejdere i mange

sammenhænge. Et eksempel på Jettes koordinerende funktion finder vi på flygtningeområdet, hvor flere frivillige grupper, som arbejder med flygtningegrupper mødes med repræsentanter for ansatte, som arbejder på området i en netværksgruppe. Her kan kommunens folk eller sprogundervisere sammen med de frivillige udveksle erfaringer og information og aktuelle tiltag kan udvikles. Her står Jette for at arrangere sådanne møde jævnligt. Nogle gange tager hun også initiativ til at sætte noget nyt i gang, som hun så følger og støtter, indtil det kører af sig selv. Det er kun udbuddet af frivillige og hendes ressourcer til at følge op på initiativer, som sætter begrænsninger for indsatsen.

På kommunes hjemmeside findes en oversigt (der dog ikke er fuldstændig, da der skal gives tilladelse til at lægge oplysninger ud) over de frivillige aktiviteter og grupper, som koordinatoren har kontakt til. Den er lang og skal opfylde to formål: dels kommunikere ud til borgerne, hvilke muligheder de har for at få hjælp fra frivillige, og dels kommunikere ud til de borgere, som vil undersøge mulighederne for at yde en frivillig indsats. Rekruttering forgår også via annoncer, presseomtaler, på gaden, i byen til kræmmermarked - alle steder hvor det kan lade sig gøre – men størst effekt har kontakten direkte til folk, fortæller Jette.

Ud over at fjerne sten på vejen, så arbejder Jette med at motivere og klæde de frivillige på. Samarbejdet med de frivillige kører ikke af sig selv, er Jettes erfaring: Der skal investeres i at få etableret og vedligeholdt frivilligt arbejde. Hun laver bl.a. kurser for dem fx ”Ensomhedens sprog” og demenskurser, kommunikationskurser, hvor hun bruger oplægsholdere udefra, nogle gange frivillige som har en baggrund for at kunne påtage sig opgaven eller ansatte fra Skanderborg Kommune med kompetencer indenfor et givent område. Andre gange har hun søgt midler fra Center for frivilligt socialt arbejde til at finansiere

kurserne. Det er en del af drivkraften hos de frivillige, at de også kan se, de selv kan udvikle sig. De skal føle sig velkomne der hvor de kommer frem og kunne se en mening i det, de gør. En gang årligt arrangeres en Frivilligdag med et tema i byens kulturhus, hvor socialudvalgsformanden, kommunaldirektøren, frivilligkoordinatoren og oplægsholdere udefra er med til at give et input, klap på skulderen og tak for hjælpen for indsatsen og ikke mindst få italesat, hvad den enkelte frivilliges rolle er i den store maskine, og dertil arrangeres også en Frivilligmesse hvert andet år.

Hvem er de frivillige?

De frivillige findes i alle aldersgrupper og begge køn er repræsenteret. Den typiske frivillige inden for det sociale område er en kvinde, som er gået på efterløn og gerne vil gøre noget ekstra fx som besøgsven for en borger. Mændene er typisk aktive i idrætsforeninger og lignende, mens kvinderne generelt er aktive på det sociale område. En anden gruppe er de yngre kvinder, som egentlig har meget travlt i deres eget liv med karriere og små børn, men som alligevel har overskud til at være mentor for fx en flygtningekvinde. Ældreområdet bruger i højere grad frivillige end handicapområdet, men der er stigende interesse for at bruge frivillige inden for handicapområdet. Et eksempel er et mindre bosted i Skanderborg Kommune, hvor lokal pressedækning og et velbesøgt informationsmøde samt udformning af en lille folder om de enkelte borgers interesser gav pote i form af aftaler med det ønskede antal frivillige. Der er specialiserede opgaver, som de frivillige aldrig kommer til at lave, men Jette er ikke i tvivl om, at de frivillige fremover vil blive brugt meget mere inden for handicapområdet også.

Det er ikke gratis, når de frivillige involverer sig. De frivilliges aktiviteter kører ikke af sig selv: de skal klædes på til opgaverne, føle sig anerkendt og føle, at de gør en forskel, er Jettes erfaring.

Der er to sider ved det at være frivillig, fortæller Jette: Man kan være frivillig, fordi man har mange

ressourcer, men man kan også være frivillig og måske have mistet sin arbejdsevne, og så alligevel kunne gøre noget for andre. ”Det kan man få det rigtig meget bedre af, for det er to trin op ad stigen at gøre en forskel for andre!”, siger Jette. Jette kan fortælle mange historier om borgere, som får overskud ved netop at være frivillige, selvom de er stærkt udfordrede helbredsmæssigt. Fx en kvindelig frivillig på en café, som havde det dårligt en periode, men som i hvert fald ikke ville holde en pause som frivillig: ”Fordi det var det, som gav hende energi!” På den anden side kan det være en bagside af medaljen: at de frivillige kan føle sig moralsk forpligtet til at give mere, end de havde tænkt sig at give ”på dette alter”: og det er så en af ”stenene”, som Jette også arbejder på at fjerne ved at hjælpe den frivillige med at finde et passende engagementsniveau.

Samskabelse og frivilligindsats om 10 år

Om 10 år tænker vi ikke så meget over berettigelsen af den frivillige indsats, forudsiger Jette, og vi vil se mere samarbejde og nye former for samarbejde mellem ansatte og frivillige. Et nyt ord, nemlig ”samskabelse”, er dukket op, og Jette nærmer sig en definition med følgende: ”Samskabelse er nye måder at få noget til at gro på i en lokal kontekst. Man kombinerer forskellige ressourcer og kompetencer, og man skal tænke, at nogen har nogle andre kompetencer, som kan bringes i spil.” Jette nævner her Ole Lund Kierkegaard Projektet i Skanderborg by som et eksempel på en vellykket samskabelse. Projektet blev født blandt kulturrødderne i byen og involverede erhvervslivet, handelslivet, kunstnere, museet, plan og teknik afdelingen med mere, hvor hun som konsulent havde en koordinerende og faciliterende funktion. Samarbejdet byggede på gensidig tillid og afhængighed af hinanden, det skabte goodwill og finansiering, og man fik skabt opmærksomhed om byens kendte børnebogsforfatter ved bl.a. at lave vægmalerier, bygge drager og et lille hus midt i gadebilledet med mere, konkrete tiltag som alt sammen peger ind i

forfatterens fortælleunivers. Byens borgere, turister, skoleklasser fra hele landet har siden haft glæde af dette eksempel på kulturel samskabelse.

Inden for det sociale område er etableringen af vågetjenesten og tilbud om aflastning til pårørende til demente borgere, et eksempel på samskabelse. Et andet tiltag er en ny butik i byen, som er etableret i samarbejde med kommunes kompetencecenter, hvor mennesker med en nedsat arbejdsevne renoverer lækre genbrugsting. Der er få ansatte, og Jette har skaffet frivillige, som kan hjælpe og på sigt blive en form for rollemodeller, så disse borgere kan få et ekstra skub op ad stigen.

Alle 58.000 borgere i kommunen har et ansvar for, at vi får mest ud af hinanden: dem som har mest behov skal hjælpes af det offentlige, og resten må vi sammen finde ud af, mener Jette: "Vi skal hjælpe hinanden med at løse den store opgave!" Om 10-20 år, forestiller hun sig ikke, at vi tænker så meget over det og gør nogle flere ting af os selv. Vi er på vej tilbage til en tid, hvor vi lokalt set hjalp hinanden mere, og det er der meget værdi i, understreger hun.